

очишћење од страсти или морално и едукативно усавршавање. Уопште, питање о *циљу* уметности треба строго одвојити од питања о *користи* уметности. Циљ уметности је да открије истину, и то кроз чулно приказивање оног духовног. Према захтеву карактеристичности - у уметничко дело треба да уђе само оно што припада датости и суштинском изразу *једино* тог садржаја - то значи да у уметности не може да постоји ништа излишно или сувишно: „склоност да се умјетност тумачи искључиво као некакав чин посебног, генијалног надахнућа, неке дубље слутње и чежње, неког дубљег сликовитог посматрања и проницања, уопште неке недокучиве мистериозности, дакле, склоност да се умјетност посматра као нешто што је *с ону страну* мишљења не може бити ваљано оправдана. Хегел вели: све што је људско, људско је утолико уколико у њему учествује мисао!“ - Перовић, М. А., *Историја филозофије*, стр. 48. Мисаоност уметничког се увек суочава са сопственим границама, које чини везаност уметности за чулно појављивање. Уметничко дело је осуђено на форму која идеал приказује кроз грађу, па би укидање било којег од ова два конститутивна творца уметности довело до укидања уметности сâме. Оно што не би требало занемарити је *логичка нужност* која прожима свако уметничко дело, колико год да оно делује произвољно и слободно од било каквих правила. Сваки елемент уметничког дела је чврсто уткан у целину дела, па би извлачење било које нити, или елемента, заправо *распарало* читаво дело - јер у њему не постоји ништа сувишно, нити му нешто недостаје.

Пре него што досегне истински појам себе као апсолутног духа, дух пролази низ ступњева заснованих у самом његовом појму, а таквом развоју садржаја одговара од тога зависан развој облика уметности - јер у тим облицима дух као *уметнички* постаје свестан самог себе. Развој духа у посебне форме уметнички лепог има две стране: „прво је, наиме, тај развој и сам *духовни* и *општи*, док се редослед ступњева одређених *погледа на свет* као одређених али обухватних сазнања онога што је природно, људско и божанско обликује уметнички; друго, тај унутрашњи развој уметности има да пружи себи непосредно постојање и чулно биће, и одређени начини чулног постојања уметности само су целина нужних уметничких разлика - то јест *посебне уметности*“. Отуда је „свеједно хоћемо ли ток тога развоја посматрати као унутрашњи развој идеје по себи или пак као развој облика у коме се она остварује“. Три главне форме уметности су тако истовремено и *раздобља* уметности, која се се могу разврстати на симболичку, класичну и романтичку форму. На ступњу почетка уметности, у симболичкој форми, покретна снага се састојала у издизању из оног природног на оно